

“De duivel zelf zit in Gods huis” ... oei, toch niet in de Paaskerk?

‘Die Himmel erzählen die Ehre Gottes’, BWV 76

“De wijzen broeden dwaasheid uit”, nog zo’n prikkelend citaat uit de cantate die aanstaande zondag in de Paaskerk klinkt.

Nooit eerder voerde de Bachcantorij deze cantate uit. Zij klonk voor het eerst op 6 juni 1723; het was de tweede cantate die Bach afleverde na zijn recente benoeming als cantor van de Thomaskerk in Leipzig. Een week eerder klonk cantate BWV 75. De Leipziger Akademische Chronik van mei 1723 vermeldt: ‘De 30ste dezes, zijnde de eerste zondag na Trinitatis (na Pinksteren), voerde de nieuwe cantor en Collegii Musici-directeur, de heer Joh. Sebastian Bach, kersvers van het vorstelijk hof te Cöthen hierheen gekomen, met goed gevolg zijn eerste muziek uit.’ Niet echt een juichende recensie. Maar ja, men had gehoopt op de komst van Telemann die bij nader inzien de eer aan zich voorbij liet gaan. Met terugwerkende kracht kunnen we daar Telemann niet dankbaar genoeg voor zijn!

Debuut in Leipzig

Bach moest bij zijn aantreden in Leipzig beurtelings voor de Thomaskerk en de St. Nicolaikerker componeren. Dat betekende twee maal een debuut binnen een week tijd. Natuurlijk wilde Bach bij beide gelegenheden zijn sublieme kwaliteiten als componist en theologisch gevoed gelovige breeduit etaleren. Aldus kon hij ook demonstreren dat beide kerken hem even lief waren. Dus net als bij cantate 75 zien we bij BWV 76 een uitgebreide tweedelige cantate met 14 onderdelen, waarin hij zijn componerend vermogen met grandeur kon uitstallen.

Cantate BWV 76

De delen van deze cantate, waarin de overdenking komt na deel 7, zijn relatief kort. Dat geldt niet voor het groots opgezette openingskoor met solistenkwartet, trompet, hobo’s en strijkers. Bach maakt gebruik van de in de orgelmuziek bekende vorm preludium + fuga. Het orkest zet in met een feestelijke trompetpartij en na een bassolo geeft het vierstemmig koor zich over aan de lofzang ‘Die Himmel erzählen die Ehre Gottes...’ de hemelen verkondigen Gods glorie en het uitspansel het werk van zijn handen. Er is geen taal, geen spreken waarin men hun stem niet hoort.

De melodie is gebaseerd op het koraal ‘Dies sind die heilige zehn Gebot’, een koraal bestemd voor de zondag waarvoor deze cantate is geschreven, namelijk de tweede zondag na Pinksteren 1723. De tekstdichter is onbekend maar waarschijnlijk dezelfde als die van cantate 75.

BWV 76 biedt vanwege zijn opvallende lengte (ruim een half uur) muzikale parels voor alle vocale en instrumentale solisten, koor en orkest. Een paar hoogtepuntjes: het geniale openingskoor, een uitnodigende dansaria voor sopraan en solo viool, een machtige aria voor bas en trompet + strijkorkest in deel 1. Vervult de trompet in dat deel een prominente rol, in deel 2 geeft Bach een viola da gamba het woord. Een sinfonia met hoofdrollen voor hobo d’amore en gamba. Een felle aria voor tenor en gamba op de omineuze woorden ‘Hasse nur,

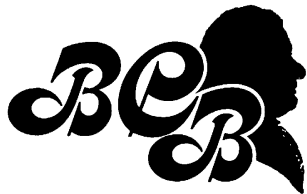
hasse mich recht, feindlichs Geschlecht !' Een ronduit hemelse aria voor alt, hobo d'amore, gamba en continuo. En tussendoor die fraaie recitatieven, dat wonderschone bindmiddel tussen aria's en koren.

Eentje toch nog even noemen: het altrecitatief in deel 1, van gesproken woord overgaand in een deemoedig gezongen gebed, eindigend met een dubbele punt.... waarna zonder dralen het enigszins spookachtige slotkoraal van het eerste deel klinkt 'Moge God ons genadig zijn en zijn zegen geven. Hij doe zijn aangezicht over ons lichten ten eeuwigen leven.' Ach ja, het zijn eeuwenoude, dus overbekende woorden binnen de muren van de kerk. In Bachs handen klinken ze als nieuw.

Paaskerk zondag 24 juni 2012

De Bach Cantorij Baarn voert cantate BWV 76 aanstaande zondag om 19.30 uur uit tijdens de interkerkelijke dienst in de Paaskerk. Voorganger is Ds. Machteld van Woerden.

Bij de vocale solisten verwelkomt de cantorij een nieuw gezicht: Esther Kuiper, alt. Sopraan Marjon Strijk, tenor Erik Janse en bas Joep van Geffen maakten eerder al met succes hun opwachting bij de Bach Cantorij Baarn. Solisten, koor en orkest staan onder leiding van Bas Ramselaar. Organist is Henk van Zonneveld, die altijd zo subtiel en bekwaam zijn orgelwerken uitkiest voor de dienst. Aanstaande zondag heeft hij gekozen voor delen uit de 4^e trio sonate BWV 528, waarin Bach de fraaie sinfonia uit deel 8 van de cantate opnieuw 'gebruikt'.

Verzoeken dit vignet bij het artikel te plaatsen en –indien mogelijk– een foto van (een van) de vocale solisten (zie bijlagen), Marjon Strijk, Joep van Geffen